

DOI: 10.35774/app2021.01.133
УДК 344.22

Іван Сиводед,

заступник начальника першого відділу
процесуального керівництва Управління
процесуального керівництва у кримінальних
провадженнях про злочини у сфері оборонно-
промислового комплексу Спеціалізованої
прокуратури у військовій та оборонній сфері
Офісу Генерального прокурора, аспірант
ПраТ «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління
персоналом»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2057-9609>

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНИХ ВБИВСТВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЯКІ СКОЄНІ ПІД ЧАС ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ ВИБУХОВИХ ПРИСТРОЇВ ТА ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН

Стаття присвячена проблемі особливостей розслідування умисних вбивств військовослужбовців під час проведення бойових дій. Вважається, що цей напрямок ще не досить досліджений, що і обумовлює актуальність проведеного наукового пошуку. Метою дослідження є виявлення закономірностей зв'язків у механізмі розслідування умисних вбивств військовослужбовців з використанням вибухових пристроїв та вибухових речовин. Відзначається, що науковцями на достатньому рівні досліджені особливості початкового етапу розслідування цих злочинів, але нами вважається, що питанням розслідування умисних вбивств військовослужбовців під час бойових дій з використанням вибухових пристроїв та вибухових речовин увага приділялась науковцями ще не на достатньому рівні.

Зазначається, що встановлено певні проблеми в проведенні окремих слідчих дій, зокрема, особливості огляду місця події, огляду трупу, допит підозрюваних осіб та свідків, слідчий експеримент, пошукові оперативні заходи встановлення та затримання розшукуваних осіб. У висновках іде мова про необхідність продовження наукового пошуку в розробці механізму розслідування цих злочинів в умовах проведення бойових дій.

Ключові слова: розслідування, умисне вбивство військовослужбовців, вибухові пристрої, вибухові речовини, умисне вбивство.

Сиводед І.

Особенности расследования умышленных убийств военнослужащих, совершенных во время ведения боевых действий с использованием взрывных устройств и взрывчатых веществ

Статья посвящена проблеме особенностей расследования умышленных убийств военнослужащих при проведении боевых действий. Считается, что это направление еще недостаточно исследовано, что и обуславливает актуальность проведенного научного поиска. Целью исследования является выявление закономерностей связей в механизме расследования умышленных убийств военнослужащих с использованием взрывных устройств и взрывчатых веществ. Отмечается, что учеными на достаточном уровне исследованы особенности первоначального этапа расследования этих преступлений, но вопросу расследования умышленных убийств военнослужащих во время боевых действий с использованием взрывных устройств и взрывчатых веществ внимание уделялось учеными еще не на достаточном уровне.

Отмечается, что установлены определенные проблемы в проведении отдельных следственных действий, в частности, особенности осмотра места происшествия, осмотра трупа, допроса подозреваемых и свидетелей, следственного эксперимента, поисковых оперативных мероприятий по установлению и задержанию разыскиваемых лиц. В выводах идет речь о необходимости продолжения научного поиска в разработке механизма расследования этих преступлений в условиях проведения боевых действий.

Ключевые слова: расследование, умышленное убийство военнослужащих, взрывные устройства, взрывчатые вещества, умышленное убийство.

© Іван Сиводед, 2021

Syvoded I.**Features of the investigation of intentional killings of servicemen which were committed during combating uses with the use of explosive explosives**

The article is devoted to the problem of the peculiarities of the investigation of premeditated murders of servicemen during hostilities. It is believed that this area is not yet sufficiently studied, which determines the relevance of the scientific research. The purpose of the study is to identify patterns of connections in the mechanism of investigation of premeditated killings of servicemen using explosive devices and explosives. It is noted that scientists have sufficiently studied the features of the initial stage of investigation of these crimes, but we believe that the investigation of premeditated killings of servicemen during hostilities using explosive devices and explosives has not been sufficiently addressed by scientists.

According to criminological data, criminal violence has been escalating intensively in Ukraine over the last ten years. Thus, the number of registered killings during the period of hostilities in Ukraine has almost doubled in the last 5 years.

Of particular concern is the increase in premeditated killings of servicemen in the area of the anti-terrorist operation, which are committed in military units while on guard duty, patrolling the territory and on a domestic basis. There are many cases of premeditated killings of servicemen, which are related to the concealment of a corpse, imitation of death during hostilities and more.

According to the results of scientific analysis, it is safe to say that a significant number of murders of servicemen are committed with the use of explosives and mines and explosive devices as a result of shelling, hostilities, terrorist attacks.

It is noted that certain problems have been identified in the conduct of certain investigative actions, in particular, the peculiarities of the scene inspection, examination of the corpse, interrogation of suspects and witnesses, investigative experiment, search measures to identify and detain wanted persons. Therefore, it is necessary to continue the scientific research in developing a mechanism for investigating these crimes in the context of hostilities.

The conclusions state that under such conditions only coordinated, high-quality, prompt and timely primary investigative (investigative) and covert investigative (investigative) actions, the use of a full range of forensic methods, forensic capabilities, high professionalism of investigators, prosecutors, operatives, promotes and allows to reveal criminal offenses of this category.

Keywords: investigation, premeditated murder of servicemen, explosive devices, explosives, premeditated murder.

Постановка проблеми. Державна політика спрямована на демократизацію суспільного життя передбачає необхідність розширення й збагачення соціально-економічних, політичних і особистих прав, і свобод громадян, створення дедалі більш сприятливих умов, і гарантій їхньої реалізації. Таке положення повністю погодиться зі ст. 3 Загальної декларації прав людини, у якій говориться, що кожна людина має право на життя, волю й особисту недоторканність. Основи правового статусу громадянина також закріплені в інших міжнародних актах і деклараціях. Зокрема, у Міжнародному пакті про цивільні й політичні права (1966 р.), Заключному акті Наради по безпеці й співробітництву в Європі (1989 р.), а також у Конституції України (Розділ 2. «Права, волі й обов'язки людини й громадянина»), прийнятої 1996 року Верховною Радою України [1, с. 12].

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод у ст. 2 визначає, що право кожного на життя охороняється законом, а ст. 15 вказаної Конвенції забезпечує право на життя, крім випадків смерті внаслідок правомірних воєнних дій. Основою таких гарантій і служить реальне забезпечення права людини на життя. Зокрема, у ст. 3, 27 Конституції України наголошується, що людина, її життя й здоров'я, честь і гідність, недоторканність, і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1, с. 2, 10].

Ця загальнодержавна функція реалізується комплексом відповідних кримінально-правових заходів, ефективність застосування яких визначається не відворотністю покарання за вбивство. Насьогодні відсутні вітчизняні та закордонні дослідження щодо розслідування умисних вбивств (насамперед військовослужбовців) під час бойових дій, зокрема, у зоні антитерористичної операції.

Метою дослідження є виявлення закономірностей зв'язків у механізмі розслідування умисних вбивств військовослужбовців з використанням вибухових пристроїв та вибухових речовин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тимчасово окуповані території у Донецький та Луганський областях України представниками т.з. «ДНР» та «ЛНР» не означає, що Україна «автоматично» не несе жодної відповідальності за порушення прав людини на цій території. Навіть, зважаючи на умови збройного конфлікту, Європейський суд з прав людини визнавав, що «зобов'язання розслідувати існує на-

віть в складних та небезпечних умовах, включаючи умови військового конфлікту». У тому числі й тоді, коли події, що призвели до необхідності розслідування військовослужбовців відбуваються в атмосфері повсюдного насильства і слідчі повинні працювати в умовах перешкод та труднощів, що змушують їх вдаватися до менш ефективних методів розслідування в умовах проведення бойових дій.

Разом із тим, суспільно-політичні й економічні процеси, що відбуваються в Україні зараз, не сприяють зниженню соціальної напруженості. За криминологічними даними, протягом останніх десяти років на території України відбувається інтенсивна ескалація кримінального насильства. З 2014 року до цього часу у тимчасово окупованих територіях Донецький та Луганський областях відбувається антитерористичні заходи з протидії незаконним озброєним формуванням, де в умовах проведення бойових дій залучаються підрозділи збройних сил Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства надзвичайних ситуацій, Управління військової контррозвідки та Служби безпеки України (СБУ).

Так, кількість зареєстрованих вбивств за період проведення бойових дій останні 5 років в Україні збільшилося майже вдвічі. Найбільше їх вчинялося в період 2015-2016 років, коли відбувався наступ озброєних формувань в містах Дебальцево, Донецьк, Маріуполь, Курахове, Іловайськ та інших.

В цей час в ході бойових дій загинули більше 2 тис. військовослужбовців особового складу Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ. Військовою прокуратурою зареєстровані 1247 кримінальних проваджень вбивств військовослужбовців за ознаками ст.ст.114, 115, 414 Кримінального кодексу (КК) України, але огляд місця пригоди по ним не завжди проводився, експертні дослідження потерпілих осіб не проведено, місце знаходження більше ніж 600 військовослужбовців до цього часу не встановлено [2, с. 11, 28]. Біля 300 осіб особового складу знаходяться у полоні бойовиків та їх стан правоохоронним органам України не відомий. Тільки під час бойових дій у 2020-21 роках загинули майже півсотні українських військових (бойові безповоротні втрати Збройних сил України (ЗСУ)). Чотирнадцять з них загинули вже під час перемир'я. Поранених за роки (бойові санітарні втрати ЗСУ) було 332 бійці. Кількість небойових втрат військовослужбовців ЗСУ становить 70 осіб (до небойових втрат відносяться смерті військових від хвороби, нещасних випадків, самогубств та з інших причин). Не встановлено фактів внесення відомостей в Єдиний реєстр досудових розслідувань за ознаками злочину по ст.348 КК України.

Особливу тривогу викликає зростання умисних вбивств військовослужбовців в зоні проведення антитерористичної операції, які вчиняються у військових підрозділах при несенні караульної служби, патрулюванні території та на побутовому підґрунті. 27% від загальної кількості умисних вбивств військовослужбовців за вказаний час вчиняються при вживанні алкогольних та наркотичних засобів. Непоодинокі випадки умисних вбивств військовослужбовців, які пов'язані з приховуванням трупу, імітації смерті у ході бойових подій та інше.

За результатами наукового аналізу можна впевнено стверджувати, що чимала кількість вбивств військовослужбовців вчиняється з використанням вибухових речовин та мінно-вибухових пристроїв внаслідок обстрілів, бойових дій, терактів.

Водночас, з азів криміналістики відомо, що використання вибухових пристроїв у «звичайних кримінальних» злочинах відносно рідке явище, на рівні кількох відсотків у статистиці вбивств. При цьому, як правило, маємо наступні спільні характеризуючі ознаки:

- ретельна підготовка до злочину, відсутність імпульсивності та особливий психотип виконавця;
- необхідність використання спеціальних знань та відповідної спеціальної підготовки, під час якої одночасно вирішуються й завдання виховання корпоративності, формування думки про ознайомлення з окремою таємною галуззю знань, більш професійної конспіративності;
- більш приховані шляхи постачання вибухових речовин, мінно-вибухових пристроїв, що виключають номерний облік зброї та її обслуговування; а також значно ускладнюють встановлення джерел таких поставок та ідентифікації;
- можливість більш зручного та тривалого контролю за місцевістю;
- перебування виконавців та спостерігачів-контролерів на більшій відстані від міста злочину, полегшена евакуація після події;
- можливість вчинення злочину дистанційно;
- можливість використання легенди прикриття під виглядом підготовки до риболовлі та інші.

Правда, серед тих, хто не пройшов спеціальної підготовки або тривалий час не «відновлював» навички, є досить високий відсоток самоліквідованих.

У якості практичної ілюстрації, ми наведемо приклади найбільш резонансних вбивств військовослужбовців, вчинених відповідними вбивцями під час особливого періоду шляхом використання вибухових речовин та мінно-вибухових пристроїв на протязі останніх 4 років.

16 січня 2017 року Україна подала позов до Міжнародного суду Організації Об'єднаних Націй з метою притягнення Російської Федерації (РФ) до відповідальності за вчинення актів тероризму і дискримінації протягом її незаконної агресії проти України. Серед перелічених терористичних атак, зокрема, був названий й теракт під час мирного зібрання – Маршу єдності у Харкові, з використанням радіокерованого вибухового пристрою. Жертвами стали 4 загиблих та 9 поранених, серед яких було декілька військовослужбовців, задіяних до громадської панахиди за військовослужбовцями, загиблими під час проведення антитерористичної операції [3].

22 квітня 2015 року прокуратура Харківської області затвердила та направила до Фрунзенського районного суду м. Харкова обвинувальний акт стосовно трьох підозрюваних у вчиненні теракту – Віктора Тетюцького, Володимира Дворнікова та Сергія Башликова [4].

26 грудня 2019 року прокурор Володимир Лимар заявив під час чергового засідання суду, що обвинувачені в теракті біля Палацу спорту є в списках на обмін, їх обмін принципово вимагає РФ. Домовленість про обмін утримуваних осіб за принципом «всіх на всіх» до 31 грудня була досягнута в рамках Нормандського саміту 9 грудня 2019 року у Парижі. Прокурор вніс клопотання про зміну запобіжного заходу обвинуваченим з тримання під вартою на особисте зобов'язання та водночас просив довічного ув'язнення для усіх трьох обвинувачених [5].

Колегія суддів Фрунзенського районного суду Харкова 28 грудня засудила обвинувачених у теракті Віктора Тетюцького, Володимира Дворнікова та Сергія Башликова до довічного ув'язнення із конфіскацією майна. Однак, у зв'язку із «винятковими обставинами», запобіжний захід для засуджених змінений на «особисте зобов'язання» [4].

Викриття РФ не зупинило її подальших дій. Нагадаємо події 2017 року. «СБУ отримала оперативну інформацію про наміри спецслужб РФ створити в Україні штучні умови для широкомасштабних акцій протесту. З цією метою особам, які переховуються на території РФ від українського правосуддя, була поставлена задача організувати напад з використанням вибухових пристроїв... на офіс Всеукраїнського об'єднання «Батьківщина» та стратегічно важливі об'єкти у м. Києві», – розповів у червні 2017 року начальник департаменту захисту національної державності СБУ Віктор Кононенко та додав, що за вчинення таких дій зловмисники мали отримати грошову винагороду від осіб, які переховуються на території РФ [6].

27 червня 2017 року близько 8 год. 15 хв. ранку в Солом'янському районі м. Києва загинув командир спецназу Головного управління розвідки ЗСУ полковник Максим Шаповал, в чий автомобіль «Мерседес» було закладено вибухівку з пристроєм дистанційного керування [7].

У ході досудового розслідування встановлено, що вибуховий пристрій був саморобний та із радіокеруванням. У машину заклали 0,5 кг. тротилу. Незважаючи на той факт, що у кримінальному провадженні проведено понад 20 судових експертиз й допитано понад 700 свідків, даний злочин по теперішній час залишається нерозкритим.

31 березня 2017 року о 8:35 в Центральному районі міста Маріуполь на перетині пр. Металургів та вул. Кафайської, неподалік ринку «Едельвейс», стався вибух автомобіля Тойота Ленд Крузер, в результаті якого загинув заступник начальника головного відділу контррозвідки Управління СБУ в Донецькій області полковник СБУ Олександр Хараберюш, який перебував за кермом даного транспортного засобу.

У ході досудового розслідування встановлено виконавицю вчинення цього злочину – Юлію Прасолову, якою було підірвано даний транспортний засіб за допомогою саморобного вибухового пристрою на магнітній основі, який вона прикріпила до днища автомобіля. Мотивом теракту було припинення ефективного виконання Хараберюшем службових обов'язків у районі проведення бойових дій, а метою – залякування населення Донецької області і співробітників правоохоронних органів.

Обвинувачену засуджено за вчинення злочинів, передбачених ч. 3 ст. 258 (терористичний акт, що спричинив загибель людини) та ч. 1 ст. 263 (незаконне поводження з вибуховими речовинами) КК України. Досудове розслідування стосовно організаторів та інших співучасників терористичного акту продовжується.

З показань Юлії Прасолової слідує, що вбивство Хараберюша за винагороду у розмірі 15 000 доларів США замовив – бойовик на прізвисько «Ленін», який керував центром спеціальних операцій так званого «МГБ ДНР», створеного під кураторством російських спецслужб [8].

8 вересня 2017 року о 18:21 у центрі Києва біля Бессарабського ринку, на вулиці Павла Скоропадського стався вибух легкового автомобіля Toyota Camry без послідуячого горіння, в результаті якого боець добробату Алі Тімаєв (Тимур Махаурі) загинув на місці. Жінка, яка також була в автомобілі, — Наталя Целовальникова (Кошель) зазнала тяжких поранень та опіків, а її 7-річна донька — опіків тіла. За попередніми даними, спрацював вибуховий пристрій, що був закладений в автомобіль.

За фактом вбивства відкрите кримінальне провадження за ч. 2 ст. 115 КК України – умисне вбивство, що скоєне в суспільно небезпечний спосіб. За словами речника Міністерства внутрішніх справ Артема Шевченка, є всі підстави кваліфікувати цей злочин за статтею 258 КК (терористичний акт), оскільки є двоє потерпілих, які, очевидно, не були метою злочинців. Також речник повідомив, що слідство розглядає три основні версії: «це могло бути пов'язано зі спецслужбами РФ або з «кадірівськими» спецслужбами, які є доволі самостійними», інші версії – кримінальне з'ясування стосунків та міжособистісні взаємини [9].

24 серпня 2017 року о 14.00 тоді ще невідома особа на тротуарі навпроти Національного художнього музею на вулиці Грушевського, 6 застосувала вибуховий пристрій, вчинивши замах на умисне вбивство трьох людей. У результаті дві жінки та чоловік дістали тілесні ушкодження. Вибуховий пристрій кинули в автомобіль з українськими військовими, однак він відскочив від авто і розірвався, поранивши цивільних, серед яких були родичи Героя України Валерія Чибінієва [10]. У подальшому Головне слідче управління Національної поліції направило до суду обвинувальний акт відносно організатора та одного з виконавців цих злочинів [11].

Розслідувачі Bellingcat звертали увагу, що РФ раніше використовувала злочинців для скоєння вбивств. Зокрема, у квітні 2019 року в Києві був затриманий громадянин РФ Олексій Комарічев, який підірвався на вибухівці, закладаючи її під автомобіль іншого українського розвідника. У 2016 році, будучи слідчим міліції, Комарічев був спійманий на отриманні хабаря та йому світив термін ув'язнення в тюрмі і штраф в 48 млн. рублів [12].

Використання методу індукції, тобто від складової до загального, дозволяє впевнено рахувати, що в особливі періоди кримінальна діяльність отримує більш організований характер, а також навіть підтримку зацікавлених спеціальних служб країни-супротивника, їх загальну координацію та контроль.

Нового аспекту в оцінці порушень стосовно осіб, причетних до вибухів додає рішення Європейського суду з прав людини у справі хірурга одеської міської лікарні №11 Володимира Грубника, обвинуваченого в серії терактів в Одесі, в тому числі організації вибуху 27 вересня 2015 року біля запасного виходу будівлі регіонального управління СБУ. Тоді вибухова хвиля вибила скло в радіусі двох кварталів, а експерти оцінили потужність вибухового пристрою близько 5-7 кілограмів в тротиловому еквіваленті. Матеріальні збитки від підриву оцінили в 250 тисяч гривень.

В одноголосно прийнятому 17 вересня 2020 року судовому вердикті зазначається, що в цій справі відсутні порушення прав на свободу та особисту недоторканність. Проте відзначені два порушення – статті 5 Європейської конвенції з прав людини (так як під час затримання не була дотримана встановлена законом процедура), а також у справі позивача зафіксовано порушення презумпції невинуватості.

Також зазначено, що національні суди надали достатні підстави для попереднього ув'язнення Грубник з урахуванням того, що він підозрювався у вибуху біля будівлі Одеського СБУ. Однак, з тих пір Конституційний суд України постановив визнати неконституційним рішення про звільнення під заставу, на яке посилалися в справі заявника, що в деяких випадках обмежувало здатність національних судів призначувати належним чином обґрунтовані рішення, – йдеться у висновку суду.

ЄСПЛ відхилив скарги позивача про те, що під час затримання йому не повідомили причину. Суд прийшов до висновку, що допит Грубник, публічний розголос інформації про вибух в СБУ і затримання за участю співробітників СБУ і експертів з розмінування дали достатню інформацію про причини затримання. Загалом, суд прийшов до висновку, що під час затримання Грубника справді не була дотримана процедура, встановлена законом, український суд порушив право на презумпцію невинуватості, вказавши в рішенні про взяття Грубник під варту, що той «скоїв ... злочин». У той же час, суд відмовив Грубник у відшкодуванні шкоди. Судді вирішили, що саме визнання порушень вже є достатньою компенсацією. Також суд зазначив, що українська держава мала право утримувати затриманого під вартою: його підозрювали в причетності до терористичної групи, один з учасників якої вже встиг втекти.

Слід зазначити, що виконавці вчинення даного злочину усвідомлюючи невідворотність покарання, тяжкість вчинення злочинів цієї категорії, які законодавцем віднесено до категорії особливо тяжких, ймовірність призначення покарання у виді позбавлення волі, аж до довічного позбавлення волі, постійно удо-

сконалюють свої навички та вживають нові способи для приховання, унеможливлення своєї ідентифікації та викриття.

Як правило, до виконавців вбивств відносяться особи, які мають досвід та були учасниками бойових дій, колишні військовослужбовців, колишні співробітники спецслужб, диверсанти, найманці, раніше судимі особи тощо.

Висновки. За таких умов лише злагоджені, якісно, оперативно та своєчасно проведені першочергові слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії, використання повного спектру криміналістичних методів, можливостей судових експертиз, високий професіоналізм слідчих, прокурорів, оперативних працівників, сприяє та дозволяє розкрити кримінальні правопорушення цієї категорії.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. №25-26. 131с.
2. Конституція України. Київ, 1996. 36 с.
3. У мережі з'явилось шокуюче відео моменту вибуху в Харкові. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/u-merezhi-z-yavilosya-shokuyuche-video-momentu-vibuhu-v-harkovi-411010.html> (дата звернення 26.02.2021).
4. Обвинувачення у справі про теракт біля харківського Палацу спорту направлено до суду. 5 канал. URL: <https://www.5.ua/suspilstvo/obvynuvachenym-u-spravi-pro-terakt-u-kharkovi-prodovzhyly-aresht-na-2-misiatsi-131314.html> (uk-UK) (дата звернення 26.02.2021).
5. Прокуратура підтвердила наявність харківських терористів у переліку осіб для обміну. 26.12.2019. Харків: Times. 2019-12-26. URL: <https://times.kharkiv.ua/uk/2019/12/26/rosiya-vimagaye-obminu-obvynuvachenih-u-terakti-bilya-palatsu-sportu-prokurog> (дата звернення 26.02.2021).
6. СБУ: Спецслужби РФ планували напад на офіс «Батьківщини». Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2017/06/26/7147958/> (дата звернення 26.02.2021).
7. Рік після вбивства Шаповала: слідство мовчить, друзі не сумніваються в російському сліді. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/rik-pislya-vbivstva-shapovalala-slidstvo-movchit-druzi-ne-sumnivayutsya-v-rosiyskomu-slidi-1178358.html> (дата звернення 26.02.2021).
8. Вбивство підполковника Хараберюша: обвинуваченій дали 12 років з конфіскацією. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2018/10/4/7194088/> (дата звернення 26.02.2021).
9. У центрі Києва підірвали авто екс-бійця добробату Тимура Махаурі: що відомо / Громадське, 8 вересня 2017. URL: <https://hromadske.ua/posts/u-tsentri-kyieva-vybukhnuv-avtomobil> (дата звернення 26.02.2021).
10. У Києві біля Кабміну прогрімів вибух: всі подробиці | Кримінал | OBOZREVATEL. URL: <https://plus.obozrevatel.com/ukr/kiyany/crime/u-kievi-bilya-kabminu-progrimiv-vibuh-e-postrazhdali.htm> (дата звернення 26.02.2021).
11. Вибух біля Кабміну: організаторам загрожує до 15 років тюрми. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-kyiv/2510575-vibuh-bila-kabminu-organizatoram-zagrozue-do-15-rokiv-turmi.html> (дата звернення 26.02.2021).
12. Рішення ЄСПЛ. URL: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=caselaw/HUDOC/ukr> (дата звернення 26.02.2021).

References

1. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine]: Kodeks Ukrainy, Kodeks, Zakon vid 05.04.2001 № 2341-III (2001). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 25-26, 131 [in Ukrainian].
2. *Konstytutsia Ukrainy [The Constitution of Ukraine]*. (1996). Kyiv [in Ukrainian].
3. *U merezhi ziyavlosia shokuiuche video momentu vybukhu v Kharkovi [A shocking video of the moment of the explosion in Kharkiv has appeared on the Internet]*. Retrieved from <https://tsn.ua/politika/ukrayina-podala-pozov-proti-uf-do-mizhnarodnogo-sudu-oon-864010.html> [in Ukrainian].
4. *Obyvnuvachennia u spravi pro terakt bilia kharkivskoho Palatsu sportu napravleno do sudu [The charges in the case of the terrorist attack near the Kharkiv Palace of Sports were sent to court]*. Retrieved from <https://tsn.ua/ukrayina/u-merezhi-z-yavilosya-shokuyuche-video-momentu-vibuhu-v-harkovi-411010.html> [in Ukrainian].
5. *Prokuratura pidverdyla naiavnist kharkivskykh terorystiv u pereliku osib dlia obminu [The Prosecutor's Office confirmed the presence of Kharkiv terrorists in the list of persons for exchange]*. 26.12.2019. Kharkiv:

- Times. 2019-12-26. Retrieved from <https://times.kharkiv.ua/uk/2019/12/26/rosiya-vimagaye-obminu-obvinuvachenih-u-terakti-bilya-palatsu-sportu-prokuror> [in Ukrainian].
6. *SBU: Spetssluzhby RF planuvaly napad na ofis Batkivshchyny. [SBU: Russian special services planned an attack on the Batkivshchyna office]*. Retrieved from <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2017/06/26/7147958/> [in Ukrainian].
 7. Rik pislia vbyvstva Shapovala: slidstvo movchyt, druzi ne sumnivaiutsia v rosiiskomu slidi [A year after Shapoval's murder: the investigation is silent, friends do not doubt the Russian trace]. Retrieved from <https://tsn.ua/ukrayina/rik-pislya-vbivstva-shapovala-slidstvo-movchit-druzi-ne-sumnivayutsya-v-rosiyskomu-slidi-1178358.html> [in Ukrainian].
 8. Vbyvstvo pidpolkovnyka Kharaberiusha: obvynuvachenii daly 12 rokiv z konfiskatsiieiu [Assassination of Lieutenant Colonel Haraberyush: the accused was given 12 years with confiscation]. *Ukrainska pravda – Ukrainian Truth*. Retrieved from <https://www.pravda.com.ua/news/2018/10/4/7194088/> [in Ukrainian].
 9. U tsentri Kyieva pidirvaly avto eks-biitsia dobrobatu Tymura Makhauri: shcho vidomo [In the center of Kiev blew up the car of ex-well-being Timur Mahauri: what is known]. *Hromadske*, 8 veresnia 2017. Retrieved from <https://hromadske.ua/posts/u-tsentri-kyieva-vybukhnuv-avtomobil> [in Ukrainian].
 10. *U Kyievi bilia Kabminu prohrymiv vybukh: vsi podrobytsi [An explosion took place near the Cabinet of Ministers in Kyiv: all the details]*. Retrieved from <https://plus.obozrevatel.com/ukr/kiyany/crime/u-kievi-bilya-kabminu-progrimiv-vibuh-e-postrazhdali.htm> [in Ukrainian].
 11. *Vybukh bilia Kabminu: orhanizatoram zahrozhuie do 15 rokiv tiurmy [Explosion near the Cabinet of Ministers: organizers face up to 15 years in prison]*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-kyiv/2510575-vibuh-bila-kabminu-organizatoram-zagrozue-do-15-rokiv-turmi.html> [in Ukrainian].
 12. *Rishennia YeSPL (sait sudu) [Judgment of the European Court of Human Rights (court website)]*. Retrieved from <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=caselaw/HUDOC/ukr> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 25.02.2021.